

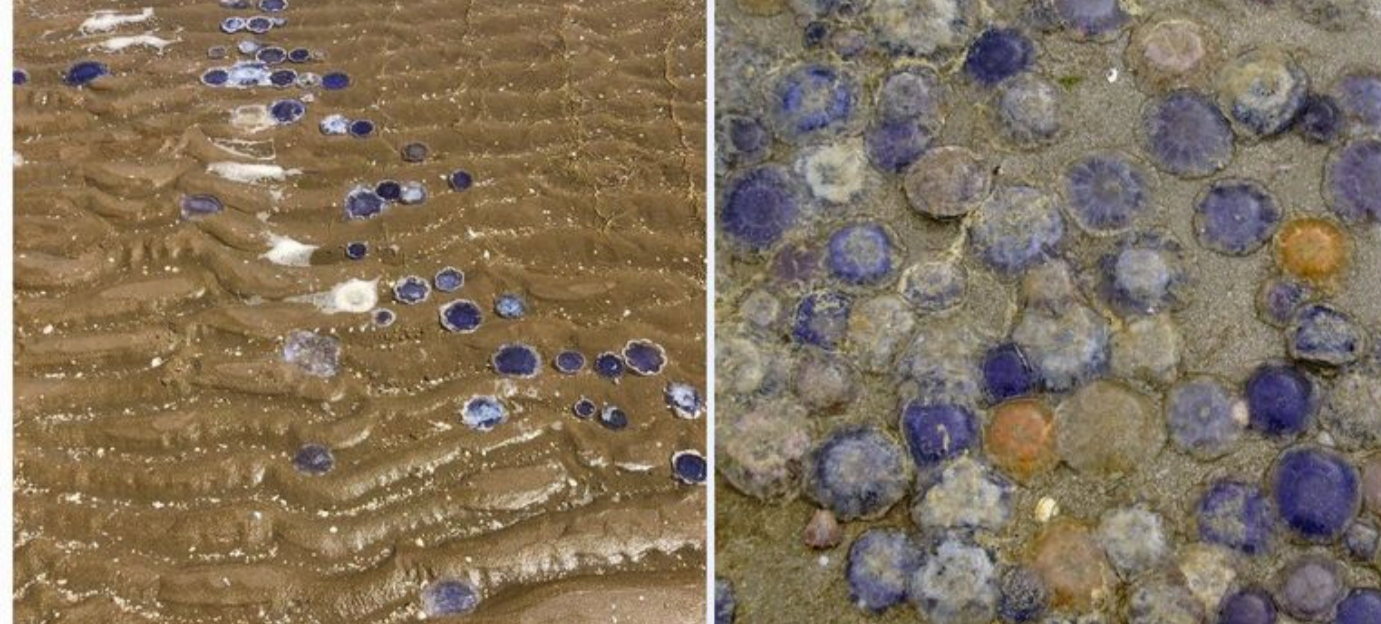
Intens blauwe en nieuwe kwalen

Stichting ANEMOON

6-AUG-2023 - De laatste jaren is er veel kwalennieuws. Kwallen arriveren steeds eerder in het jaar en uit genetisch onderzoek blijkt dat er soorten bijkomen. Niet leuk voor zwemmers, want sommige steken venijnig. Zoals de Blauwe haarkwal, die er deze zomer al vroeg was, met veel extreem donker gekleurde exemplaren.

Deel deze pagina [f](#) [t](#) [in](#) [e](#)

Op de allereerste dag van de zomer lagen er op het strand bij Katwijk aan Zee grote aantallen Blauwe haarkwallen. Veel daarvan waren wel héél donker paarsblauw. En meteen kwamen er vragen: Waarom zijn ze nu zo extreem blauw? Is dit een nieuwe soort? Hoe noem je die kleur? (En uiteraárd: Hebben die soms smurfen gegeten?).

Blauwe haarkwallen massaal aangespoeld in de zomer. Links: 21 juni 2023; Katwijk, zuid van de Boulevard (Bron: Joop Verkuil); rechts: 28 juli 2021, IJmuiden strand - er liggen ook afwijkend gekleurde exemplaren tussen (Bron: Alie Postma)

Kleur

Om met de kleur te beginnen. Dat is bij haarkwallen – waartoe de gefotografeerde soort behoort – nog niet eens zo makkelijk. We kennen langs onze kust twee soorten. De Blauwe haarkwal (*Cyanea lamarcki*) en de Gele haarkwal (*Cyanea capillata*), welke laatste verwarrend genoeg soms Rode haarkwal wordt genoemd. Maar ja, de Blauwe kan soms geel, roodachtig of doorzichtig zijn en de Gele kan ook vleeskleurig, oranje of roodbruin zijn. De echte Gele is langs onze kust veel zeldzamer dan de Blauwe. Gelukkig maar, want elders kan deze 'lion's mane jellyfish' of 'arctic giant jellyfish', ruim twee meter worden met een enorme bos stekende tentakels die een lengte van ruim 35 meter(!) kunnen bereiken. Bij ons spoelen wel eens Gele haarkwallen aan, meestal in de herfst. Maar die blijven klein en zijn herkenbaar aan afwijkende kringspieren. Onze gewone Blauwe haarkwallen hebben een doorsnede van twintig tot dertig centimeter en de 'haren' worden hoogstens een meter. Jongere dieren zijn vaak lichtblauw, later wordt de kleur meestal donkerder. Die van Katwijk zijn dus al oud. De kleur kun je bijvoorbeeld aanduiden als 'azuurbloauw', naar het mineraal azuriet, of als 'lapisblauw', naar de lazursteen lapis lazuli (zie foto). Voor zover bekend gaat het – in dit geval – niet om een nieuwe soort haarkwal.

Blauwe Haarkwallen op het strand. Linksboven: jonger dier. Naarmate ze ouder worden kan de kleur donkerder worden. Rechtsonder: gepolijst stukje lazursteen of lapis lazuli (Chili) dat qua kleur erg overeenkomt (Bron: Rykel de Bruyne, Josée van Oers, Inge van Lente)

Nieuwe soort

Heel anders is dat bij de bekendste kwal van onze kust, de Oorkwal (*Aurelia aurita*). U weet wel, die glasachtige, komvormige kwal met het klavertje vier (of vijf) in de hoed. De 'lieve' kwal, zoals kinderen hem noemen; hij steekt namelijk niet. Eeuwenlang dachten we langs onze kust met één soort te maken te hebben. Maar onlangs viel op dat sprekend op deze soort lijkende kwallen buiten het bekende seizoenspatroon en op rare plaatsen begonnen op te treden. Onder andere in grachten van Middelburg, zie [deze link](#).

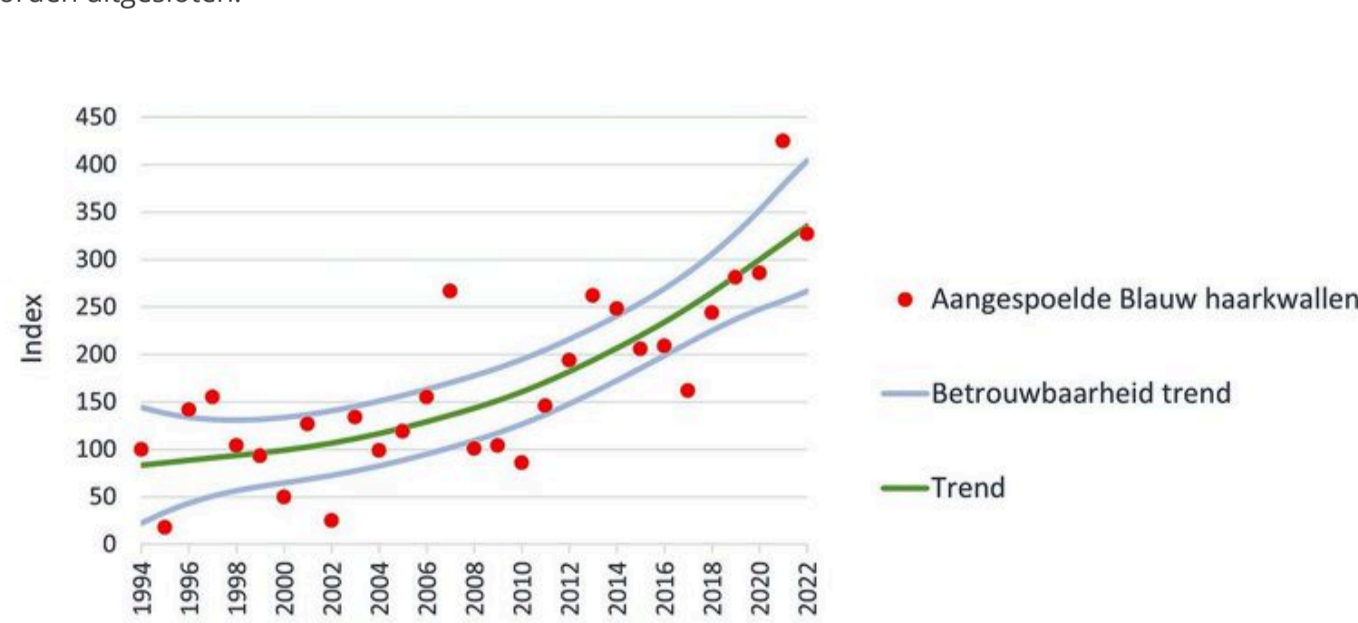
Begin dit jaar is na genetisch onderzoek vast komen te staan dat er inmiddels niet één maar twee 'lieve oorkwallen' langs de Nederlandse en Belgische kust voorkomen. De tweede, die door middel van DNA-analyse op naam is gebracht, blijkt een [invasieve nieuweling](#) te zijn. Deze Aziatische oorkwal (*Aurelia coerulea*) is minder lief. Samen met de eveneens invasieve Amerikaanse ribkwal (*Mnemiopsis leidyi*) kan hij in de nazomer veel dierlijk plankton wegvangen. En daarmee kunnen de normale planktonconcentraties verstoord worden, met alle gevolgen van dien voor de inheemse fauna.

Duiker van het Monitoringproject Onderwater oever (MOO) tussen de oorkwallen op duikstek Geersdijk in het Veerse Meer in 2021. Inmiddels weten we dat er in onze kustwateren een niet-inheemse oorkwallensoort is bijgekomen, de Aziatische oorkwal (Bron: Marion Haarsma)

Blauwe ook steeds eerder

Om weer terug te komen op de Blauwe haarkwal: ook van deze kwal zien we het aanspoelpatroon op onze stranden veranderen. Het afgelopen jaar hebben we al uitgebreid bericht over het [vroeger in het seizoen verschijnen](#) van kwallen in de Oosterschelde. Waar we het toen nog niet over hadden, is dat ook de aantallen kwallen sterk toenemen. Eén van die toenemende soorten is de Blauwe haarkwal. Dat weten we omdat bij het [Strandaanspoelsel Monitoring Project](#) wekelijks op ten minste tien trajecten langs de Nederlandse Noordzeekust de aangespoelde organismen systematische worden geteld door vrijwilligers (biologische strandwachters). Naar de oorzaken van deze trends en verschuivingen in seizoenspatronen wordt nog onderzoek gedaan. Een verband met klimaatveranderingen kan zeker niet worden uitgesloten.

Toename van het aantal aangespoelde Blauwe haarkwallen op onze Noordzeestranden op basis van systematische tellingen (Strandaanspoelsel Monitoring Project). Weergegeven is de index berekend op basis van de waargenomen Gemiddelde Abundanties (rood). Daarbij is 1994 op 100% gesteld. De berekende trend wordt weergegeven door de groene lijn. (Bron: Stichting ANEMOON)

Meedoen met strandonderzoek

Heb je ook interesse in wat in zee leeft en wat er op het strand te vinden is? Dan ben je als waarnemer van harte welkom bij het Strandaanspoelsel Monitoring Project. Wil je meedoen of eens vrijblijvend meelopen? Neem dan contact op en stuur een mail naar anemoon@cistron.nl.

Waarnemingen

Meldingen van mariene- (zee-) en brakwaterorganismen zijn welkom bij [Stichting ANEMOON](#). Hetzelfde geldt voor waarnemingen van land-, zoetwater- en zeeweekdieren (slakken en mossels). Gegevens kunnen worden ingevoerd op platforms als [Waarneming.nl](#).

Tekst: Inge van Lente, Rykel de Bruyne, Adriaan Gmelig Meyling, Joop Verkuil, Alie Postma en Marion Haarsma, [Stichting ANEMOON](#).

Foto's: Joop Verkuil (Leadfoto: donkere volgroeide Blauwe haarkwallen op de eerste dag van de zomer bij Katwijk); Alie Postma; Rykel de Bruyne; Josée van Oers; Inge van Lente; Marion Haarsma